

Samen sterker dan alleen

'Met elk een bedrijf zouden we harder moeten werken voor dezelfde verdiensten'

De broers Jan en Daan Kromhout bereiden het bedrijf voor op de overname. Ze hebben zelf al een stapje teruggedaan.

'Het leven bestaat niet alleen uit werken. Die tijd is voorbij.

We werken om te leven, niet andersom.'

'In mijn eentje zou ik geen boer willen zijn.' Daan Kromhout (57) uit Voorhout vertelt maar meteen hoe hij over de samenwerking met zijn broer Jan (61) denkt. 'Er zijn zoveel werkzaamheden op een melkveebedrijf die je veel gemakkelijker met z'n tweeën kunt doen dan alleen. Bovendien zouden we met ieder een eigen bedrijf allebei veel harder moeten werken voor dezelfde verdiensten.'

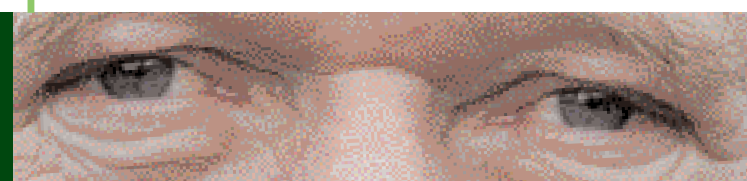
De Zuid-Hollandse broers Kromhout stapten in de jaren zestig in het bedrijf van vader Willem, dat naast de twaalf melkkoeien uit een omvangrijke melkhandel bestond. 'In de toptijd waren we met vier man op de weg. Door de opkomst van de supermarkten zagen we de handel teruglopen en daarom besloten we een ligboxenstal voor 80 koeien te bouwen.'

De in de jaren zeventig gebouwde stal in Rijnsburg moest wijken voor nieuwbouw van de bloembollenveilinghal en daarom kochten de broers in 1981 het melkveepr oefbedrijf van Bonda Bierbostel in de bollenstreek bij Voorhout. 'Het bedrijf was nog maar een paar jaar oud, het lag er prachtig bij', vertelt Jan. Nadat enkele jaren later de melkhandel volledig gestaakt werd richtten de beide broers zich volledig op de koeien. 'Het eerste jaar realiseerden we meteen een enorme productiestijging. Wanneer je je volledig concentreert op één tak kun je daar veel meer uithalen', aldus Daan.

Bewerkelijk bedrijf

De broers 'praktiseerden' er zelfs niet over om in 1981 – Jan en Daan hadden al kinderen – bij de bedrijfsverplaatsing het bedrijf te splitsen. 'Dan waren we veel duurder uit geweest, en waarom zou je een bedrijf opdelen wanneer je het prima samen rooien kunt?', legt Daan uit.

Toch was toen ook al zichtbaar dat beiden een zoon hadden die wilde gaan boeren. Daans zoon Wim (32) en Jans zoon Erik (31) werken anno 2003 al weer zes jaar op het bedrijf. Gevieren bewerken ze inmiddels 70 hectare

Vijftiger Daan Kromhout over de zestigers

'Zo hard werken als de zestigers hebben gedaan zullen de jongere generaties niet hoeven te doen. Lichamelijk hebben de zestigers het erg zwaar gehad. Maar de nieuwe generaties krijgen het ook niet cadeau. Zij hebben een veel zwaardere geestelijke en financiële belasting.'

land en melken met 125 melk- en kalfkoeien een quotum van ruim één miljoen kilo melk vol. Wim en Erik wonen in de beide bedrijfswoningen op de boerderij, terwijl Jan en Daan in het dorp een huis hebben gekocht. 'We hebben onze vaders ieder een bedrijfsautootje gegeven', zegt Wim lachend. 'Daarmee komen ze elke dag nog even langs, maar wij doen inmiddels wel het meeste werk.' Zijn vader Daan haakt aan. 'Dit is een bewerkelijk bedrijf. Het land ligt verdeeld over vijf polders. We doen al het landwerk zelf omdat er geen loonwerkers in de buurt zijn. Bovendien halen we iedere dag bijproducten, zoals verse waspen, op uit de buurt om aan het rantsoen toe te voegen. Jan en ik werken inderdaad minder hard dan vroeger, maar de jongens zullen ons wel missen wanneer we er niet meer zouden zijn.'

Sociaal leven belangrijk

Daan legt uit dat ze vanaf het begin geprobeerd hebben zakelijk met de samenwerking om te gaan. 'Het mag nooit zo zijn dat een partij ervoor kan zorgen dat het bedrijf niet verder kan. Dat is een van de redenen dat we altijd onze vrouwen buiten het bedrijf gelaten hebben. Ze werken nauwelijks mee en ook financieel zijn ze er niet bij betrokken.'

Inmiddels zitten er vier firmanten in de firma Kromhout. Jan en Daan hebben al een stapje teruggezet qua werk en ook in de beloning om de stap naar bedrijfsovername mogelijk te maken. Wanneer zij zich helemaal uit het bedrijf zullen terugtrekken, willen de neven Wim en Erik ook samen blijven boeren. 'We zijn het gewend, we zijn er spelenderwijs ingerold. De voordelen van samenwerken zijn groot', vertelt Wim. De kans is groot dat het bedrijf in de nabije toekomst verplaatst moet worden vanwege stadsuitbreiding. 'We hopen dat we dan in de regio een bedrijf kunnen terugkopen, of anders in de Flevopolder. We gaan dan in ieder geval voor een grote huiskavel, zodat het allemaal minder bewerkelijk wordt', zegt Erik. Zijn oom Daan knikt begrijpend. 'Je ziet over het algemeen dat bij de jongeren het sociale leven steeds belangrijker wordt. Allemaal willen ze meer vrije tijd. Op verjaardagen gaan gesprekken over hoeveel ATV-dagen nog opgenomen moeten worden. Zo langzamerhand durf ik wel te zeggen dat wanneer je niet als boer geboren bent, je het niet moet doen. Je moet er sociaal veel voor ontzeggen.'

Het sociale leven krijgt ook bij de familie Kromhout aandacht. Dat is onder meer zichtbaar in de melktijden. 's Middags start de melkmachinemotor om vier uur,' s morgens om zes uur. 'De koeien geven toch gemakkelijk 10.000 kilo melk, ze hebben geen last van dit ruime interval', geeft Daan aan. 'Maar het leven bestaat niet alleen uit werken, de tijd dat we werkten van 's morgens vijf tot 's avonds half negen is voorbij. We werken om te leven, niet andersom.'

Jaap van der Knaap

Carel Gosselink: 'Bij bedrijfsovername wel tijdig nadenken over pensio envoorziening'

'Net als producten hebben bedrijven en hun ondernemers te maken met een soort levenscyclus', zegt Carel Gosselink, sectormanager melkveehouderij van Rabobank Nederland. 'Bedrijfsovername, bedrijfsontwikkeling, consolideren en, wanneer de ondernemer rond de vijftig jaar is, het bedrijf klaarzetten voor de volgende generatie. Wanneer er geen opvolger is, dan kan het vermogen dat in het bedrijf zit gebruikt worden voor het pensioen.'

Bij bedrijfsopvolging zijn nieuwe investeringen onontbeerlijk volgens Gosselink. 'Er zullen meerdere inkomens uit het bedrijf gehaald moeten worden. Het vermogen dat in het bedrijf zit kan maar voor een beperkt deel gebruikt worden voor de pensioenvoorziening. Voor de vijftiger is het daarom zaak om tijdig na te denken over zijn pensioen.'

Volgens Gosselink begint er een tekort aan arbeid te ontstaan op een aantal agrarische bedrijven. 'Dat komt door de

constante groei, maar ook omdat het arbeidsaanbod van de echtgenoot of ouders afneemt. Samenwerking door bijvoorbeeld broers kan een oplossing zijn, maar het is moeilijk om zakelijk en privé te blijven scheiden. Het wordt een lastige situatie wanneer het bedrijf om wat voor reden ook uit elkaar gehaald moet worden.'

Gosselink merkt in de praktijk dat veehouders die geen bedrijfsopvolger hebben dat dikwijls wel jammer vinden. 'Graag hadden ze het bedrijf een vervolg gegeven.'

